

عیادت بیمار

يك وظیفه مهم اسلامی و انسانی

دلجوئی و رسیدگی و تقویت روحی آنان را از راه سبک جلوه دادن بیماری و امیدوار ساختن آنان به بهبود؛ جزء عبادات و حقوق مومنان بر یکدیگر شمرده است و برای آن؛ پادشاهای فراوانی قرار داده است ما در این مقال، بعنوان نمونه به ترجمه پاره‌ای از این احادیث اشاره می‌کنیم و خوانندگان

همان طور که اسلام عواطف انسانی و نوع دوستی را به عالی‌ترین درجه، بین همه طبقات اعم از پدر، مادر، فرزند؛ بستگان و فامیل؛ آشنا و بیگانه و حتی نسبت به حیوانات، زنده و بیدار کرده است؛ فصل درخشانی نیز برای توجه به بیماران باز نموده است و ضمن دهها حدیث (۱) عیادت بیماران و

۱- در کتابهای وسایل الشیعه ج ۱ ص ۶۳۳ تا ۶۴۸ و مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۸۲ تا ۸۶ جمعا؛ در خصوص عیادت بیمار ۳۳ حدیث، وقت عیادت ۸ حدیث، درخواست دعا از بیمار ۵ حدیث، دست‌گزاردن بر سر یا بدن بیمار از روی نفقه، ۴ حدیث، نشستن بیابین بیمار ۳ حدیث، هدیه بردن برای بیمار هر چند دانه سیب یا شاخه گلی باشد ۱ حدیث، تهیه غذا و کارگشائی برای بیمار ۴ حدیث، صدقه و دعا برای شفای بیمار ۴۱ حدیث، از قول پیامبر گرامی اسلام و امامان معصوم علیهم السلام نقل شده است. یادآوری می‌شود که علاوه بر این تعداد که مجموعاً بالغ بر یکصد و یک حدیث میشود، احادیث دیگری تحت عناوین دیگری ویژه بیماران ذکر شده و نیز در منابع حدیثی اهل تسنن تعداد قابل توجهی حدیث در خصوص بیمار نقل شده که این مقال گنجایش بازگو کردن آنها را ندارد.

دوستان، ارحام و عموم مردم سلامت خود را بازمی یابند، و حداقل اثر عیادت، کاستن شدت ناراحتی و جلوگیری از احساس شدید بیماری خواهد بود.

هنگامی که سلمان در بستر بیماری خفته بود رسول اکرم (ص) به منظور دلجوئی و تقویت روحی، به او فرمود: ای سلمان برای تودر بیماریت سه فایده است: ۱- بیاد خدا میاقتی ۲- دعایت در اینحال مستجاب میشود ۳- کفاره گناهانت خواهد شد. آنگاه فرمود: خداوند قبل از فرارسیدن مرگت؛ تو را از عاقبت بهره مند سازد (۲)

نمونه هایی از عیادت پیشوایان بزرگ از بیماران

ذیلا به برخی از عبادتهائی که پیامبر اکرم (ص) و سایر پیشوایان معصوم (ع) در زمان حیات خود از بیماران به عمل آورده اند و تاریخ؛ آنها را ثبت کرده است اشاره می شود: رسول اکرم (ص) از مردی یهودی عیادت فرمود و او در پرتو این عمل ستوده به آئین اسلام گروید (۳)

آن حضرت همراه امیرنمان علی (ع) از ابی ذر غفاری عیادت کردند (۴) امیر مومنان (ع) از سلمان عیادت کرده و سخنان حکمت آمیز و امیدبخشی در مورد بیماران ایراد فرمود (۵)

رحمند را به منابع آنها ارجاع می دهیم (۱)
آثار روانی عیادت در بهبود بیماران
 خوشبختانه با تحقیقاتی که از نظر روانپزشکی بعمل آمده و طبق عقیده گروهی از اطباء و دانشمندان در مورد درمان بسیاری از بیماران از طریق سرگرم نمودن بیمار و محبت نمودن به او، و کوچک شمردن بیماری و تلقین به سالم بودن بیمار؛ به این حقیقت پی خواهیم برد که بنیان گذار اسلام در چهارده قرن پیش با مسئله عیادت و تقویت روحی مریض و تشویق به این عبادت اخلاقی تا چه اندازه به یک موضوع روانی توجه داشته و از این رهگذر به بهبود بیمار و آرامش خاطر او کمک کرده است.

بدیهی است. شخص بیمار جز در موارد خاصی بر اثر تنهائی و عدم تفقد و بی مهری از ناحیه دوستان و آشنایان، بیشتر تحت تأثیر رنج بیماری قرار میگیرد تا آنجا که گاهی در برابر یک بیماری مختصر و سهل-العلاج، چنان خود را می بازد که زمینه درمان و امید به بهبود را از دست می دهد

به عکس، بیماران که مبتلا به امراض صعب العلاج بوده و به خطر مرگ نزدیک ترند اما بر اثر همتگی طیب و تقویت روحی و تأمین نیازمندیهای درمانی، با ترمیم نگرانیها و پریشانیهای فکری آنان، به وسیله

- ۱- از جمله بحار الانوار جلد صلوة و سفینة البحار ج ۲/۲۸۵- مکالم الاخلاق طبری باب پانزدهم- حلیة المتقین فصل ششم
- ۲- وسایل الشیعه ج ۲ ص ۶۳ مستدرک الوسائل ج ۱ باب ۸ ص ۸۴
- ۳- مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۸۳ حدیث ۱۵ باب ۶- بحار الانوار ج ۶- چاپ کمپانی - باب ماجری بینة و بین اهل الکتاب
- ۴- سفینة البحار ج ۲ ص ۲۸۶
- ۵- وسایل الشیعه ج ۲ ص ۶۲۵

مسلمانان باید در حدود امکانات خود از صرف وقت؛ کیمیکهای مالی؛ راهنمایی‌های لازم؛ آماده ساختن وسایل درمان؛ دلجوئی و تفقد از آنان؛ اقدام به کارگشائی بمنظور معالجه و بهبود بیمار؛ نباید دریغ بورزند.

راستی چقدر لذت بخش است برای کسی که از نعمت گرانبهای سلامت و دیگر امکانات برخوردار می‌باشد؛ بمنظور باز یافتن سلامت کسی که اسیر بستر بیماری است و از نعمت سلامت و امکان فعالیت برای زندگی خود و دیگران محروم می‌باشد؛ قدمی بردارد و شخص مریض یا خانواده مریض را از رنج و ناراحتی بیماری و بیمار داری نجات دهد.

خوشبختانه مسلمانان که در سایه تعالیم عالیه دینی تربیت شده‌اند؛ بیش از هر چیز به احیاء عواطف انسانی از طرق گوناگون بویژه از رهگذر کمک به بیماران توجه نموده بدینوسیله روح انسان دوستی و محبت و برادری را جایگزین نفاق، تفرقه؛ خود خواهی و سایر ذایل اخلاقی داده‌اند

پاداش عیادت از بیماران

۱- مؤلف عالیه مقام وسایل الشیعه از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود:

بازا میر مؤمنان (ع) از صعصعة بن صوحان (۱) و از علاء بن زیاد حارثی (۲) و نیز آن حضرت از «زید بن ارقم» عیادت فرمودند در صورتی که رابطه میان آن دو بسیار تیره بود که به این جهت زید از عمل علی (ع) بسیار در شگفت ماند (۳) و همچنین امام حسین (ع) از اسامه بن زید عیادت کردند و مبلغ شصت هزار درهم برای ادای قرضهای او به وی پرداخت و روح او را تفرقه بیت نموده از وی دلجوئی به عمل آورد و به این سبب اسامه از تخلقهای خود شرمند شد (۴) و امام سجاد (ع) از پسر اسامه عیادت فرمود و مبلغ پانزده هزار دینار از بابت بدهیهای او به وی پرداخت (۵) همچنین دستورات موکدی که اسلام در باره کارگشائی مومنین و اهتمام به امور مسلمین عموماً و درباره بیماران خصوصاً صادر نموده؛ و این قسمت به تنهایی بخش مهمی از مصاد در حدیثی و کتب اخلاقی را اشغال نموده است؛ همه و همه بازگو کننده و روشنگر این حقیقت است که افراد سالم و متمکن در برابر بیماری که تاب و توان خود را از دست داده و از درد و رنج به خود می‌پیچد؛ باید احساس مسئولیت کند.

- ۱- مکارم الاخلاق باب ۱۱ فصل یکم- بحار الانوار ج ۸- چاپ کمپانی ص ۴۳- نهج المقال ص ۱۸۳
- ۲- نهج البلاغه کلام ۲۰۲ بحار الانوار ج ۹ - چاپ کمپانی ص ۵۰۲ عند الفرید ج ۲ ص ۳۷۳ در شرح ابن ابی الحدید ج ۱۱ ص ۳۷ بجای علاء بن زیاد ربیع بن زیاد آورده و ابن ابی الحدید از وجود علاء اظهار بی اطلاعی نموده است
- ۳- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ج ۴ ص ۷۴ و سفینه البحار ج ۱ ص ۵۷۴- مستدرک ج ۱ ص ۸۳ باب ۷ حدیث ۳
- ۴- سفینه البحار ج ۱ ص ۲۲

کدام‌دل خوش نداشت، امکان دارد این سخن در مورد هردو از امیر مومنان صادر شده باشد و صاحب وسایل - الشیعه (ج ۲/۶۳۷) همین حدیث را از خود امام حسن (ع) نقل کرده است.

۴- پیغمبر خدا فرمود: روز قیامت خداوند بنده‌ای از بندگان را سرزنش میکند که چه مانع شد از اینکه من مریض شدم مرا عبادت نکردی؟ (بنده می- گوید: تو پروردگاری هرگز دچار بیماری والم نمی شوی).

خداوند می‌فرماید: «برادر مسلمانان بیمار شد و توازوی عبادت نکردی به عزت و جلالم قسم اگر بدیدنش میرفتی مرا نزد او می‌یافتی، آنگاه من عهده‌دار حوائج تومی‌شدم» (۳)

آری برنامه عبادت بیمار در اسلام و روش انسانی و عاطفی پیامبر اسلام و سایر پیشوایان دینی بعد از او بود که انگیزه بیمارستان سازی و اقدام به تأسیسات مربوط به بیمار و معلول را به وجود آورد و بدنبال آن مسلمانان خیراندیش اقدام به ساختن بیمار- ستانهای وسیع و مجهز نمودند در صورتی که در آن موقع ملل غرب از حداقل وسائل درمانی و مراکز بهداشتی بهره‌ای نداشتند.

ما در آینده تاریخچه ساختن بیمارستان در اسلام و غرب را از نظر خوانندگان گرامی می‌گذرانیم .

«کسی که فقط برای خدا از بیماری عیادت کند هر چه آن بیمار برای عیادت کننده از خدا بخواهد اجابت فرماید» (۱)

۲- علامه بزرگوار حلی از امام صادق در کتاب «منتهی» نقل کرده که آنحضرت فرمود: بیماران خود را عیادت کنید و از ایشان بخواهید تا برای شما دعا کنند، که دعای آنها همانند دعای فرشتگان است! (۲)

۳- صاحب کتاب مستدرک الوسائل (ج ۱/۸۲) از امام حسن مجتبی (ع) نقل نموده که حضرتش بیمار بود «و عمرو بن حرث» به عیادت آمد، امیر مومنان علی علیه السلام فرمود: ای عمرو توبه عیادت حسن آمده‌ای، در حالی که از تو در خاطر من چیزی هست... اما این خاطره مانع نخواهد بود از اینکه نصیحتی را که از پیغمبر خدا شنیده‌ام برایت نقل کنم آنحضرت فرمود: هیچ بنده مسلمانی از بیماری عیادت نکند مگر آنکه از ساعت عیادت فرشتگان بر او درود فرستند اگر شرب باشد تا بصبح و اگر صبح باشد تا شب .

همین حدیث را با تفاوتی اندک بعنوان ابو موسی نقل نموده و چون هم «عمرو بن حرث» از متخلفین امر ولایت بود و هم «ابو موسی» نقش موثری در ایجاد فتنه و پیدایش خوارج داشت و بالاخره امیر مومنان از هیچ-

۱- وسایل الشیعه ج ۲/۶۳۸

۲- وسائل الشیعه ج ۲/۶۳۸

۳- وسائل الشیعه ج ۲/۶۳۵- مستدرک ج ۱-۸۳